

**İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ**

**İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ**

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: 458

Kitabın Adı: Büyük Doğu Kapaklarında Portreler, Toplum ve Gençlik

Yazarlar: Ahmet CİHAN, Ömer SAY, Turgay ANAR

Editör: Turgay ANAR

Basım Tarihi: Mart 2014

Basım Yeri: İstanbul, Çalış Ofset Matbaacılık (Sertifika No: 12107)

ISBN: 978-605-5688-70-7

Yayıncı: Akademik Kitaplar (Sertifika No: 13423)

Mizanpaj: **DBY** Ajans

Kapak: Sercan Arslan

© 2014, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Yazılı izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz, bilimsel çalışmalar dışında alıntı yapılamaz.

This book has been supported by the Office of Scientific Research Projects of Istanbul Medeniyet University

Istanbul, Turkey - March 2014.

BÜYÜK DOĞU KAPAKLARINDA
PORTRELER
TOPLUM ve **GENÇLİK**

AHMET CİHAN • ÖMER SAY • TURGAY ANAR

Editör
Turgay ANAR

İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ

İstanbul 2014

İçindekiler

Önsöz / 7

Büyük Doğu Kapaklarında Portreler / 9

Prof. Dr. Ahmet CİHAN

Büyük Doğu Kapaklarında Toplum / 41

Doç. Dr. Ömer SAY

**Büyük Doğu Kapaklarında
Sisyphos Sarmalındaki Genç/lik / 135**

Yrd. Doç. Dr. Turgay ANAR

Büyük Doğu Kapaklarından Örnekler / 205

Önsöz

Projelendirme ve editörlüğünü Turgay Anar'ın üstlendiği bu eser, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyeleri Prof. Dr. Ahmet Cihan ve Doç. Dr. Ömer Say ile Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Turgay Anar'ın ortak çalışması olarak yayımlanmıştır.

Çalışmanın amacı, **Büyük Doğu** kapakları üzerinden dergi içeriğine ait düşünce dünyasının analiz edilmesidir. Bu kapsamda Necip Fazıl Kısakürek'in ismi ve davasıyla özdeşleşen bu derginin kapaklarına odaklanılmıştır.

Çalışmanın projelendirme ve yayımlanması sürecinde katkı ve desteklerinden dolayı İstanbul Medeniyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi çalışanlarına ve Üniversite üst yönetimine çok teşekkür ederiz.

Editör

Büyük Doğu Kapaklarında Portreler^[*]

Prof. Dr. Ahmet CİHAN^[]**

GİRİŞ

Bir edebiyat terimi olarak “bir kimsenin, bir şeyin sözlü veya yazılı tasviri” anlamına gelen portre (Türkçe Sözlük: 1621), sadece bir şahsı tuval üzerine çizmek veya resmetmek değildir. Şahısların şekli nitelikleri dışında içe dönük karakterlerini de yansıtan; herhangi bir zümrenin veya toplumun ya da tarihsel olgunun düşünce veya fikir akımlarının karakteristik niteliklerinin çok yönlü tasvirini

^[*] Bu çalışma, Necip Fazıl Kısakürek’in otuzuncu vefat yılı münasebetiyle 9 Mayıs 2013 tarihinde düzenlenen etkinlik için hazırlanmış bulunan “Büyük Doğu Kapaklarında Çağı Okumak” adlı bildiri metni revize edilerek hazırlanmıştır.

^[**] İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
ahmet.cihan@medeniyet.edu.tr

ihativa eden bütünlüklü bir portre oluşturulması veya çizimidir, söz konusu olan.

Necip Fazıl Kısakürek bir portre sanatçısıdır. Büyük Doğu kapaklarında medeniyetlere, toplumsal tarihe ve Anadolu'ya ait portreler çizmiştir. O, kapaklarda insan ve karakter portreleri anlatmaya çalışmış; parça parça bütünü oluşturmayı denemiştir.

Toplumun, genelde 16-20. yüzyıllar arasındaki bir periyodunu, özelde ise 1943-1978 yılları arasındaki portresini, tuval üzerine değil, yazıyla ve şiirle ifade etmiştir. O portrelerden bir kısmı kapaklara yansımıştır, orada tezahür etmiştir.

O, portreleri, her zaman olanı olduğu gibi değil, zihninde var olduğu şekliyle, topluma, dış dünyaya aktarmasını istediği biçimde yansıtmış, oluşturmuş veya çizmiştir.

Hemen her dönemdeki Büyük Doğu kapaklarında toplumsal kimliğin yeniden inşası, değerler ve din, eğitim, tarih, kültür, sosyal gruplar, toplum ve siyaset, birer portre olarak mutlaka vurgulanır. Gelişme, dönüşme, kalkınma ve ilerleme kelimeleriyle açıklanan modernleşme konusu yanında kadın ve feminizm gibi dönemin Türkiye toplumuna nispi olarak yabancı sorunları da Büyük Doğu kapaklarında birer portre olarak yer bulur. Gençlik konusu ise, ayrı bir öneme sahiptir Necip Fazıl'ın dünyasında.

İslam medeniyetindeki buhranın portresi ile yakın dönem Türkiye toplumu portresi birbirine giydirilmiş, iç içe geçmiş bir şekilde, kâh flu olarak kâh aşırı gerçekçi bir yol izlenerek, mübalağa sanatıyla sunulur. Hepsi ta-

mamlanmamış olsa bile portreler bütünüyle idealist ve mükemmeliyetçi bir anlayışla çizilir.

Kimi zaman portrelerde şekilsel özellikler ön plana çıkarılır, kimi zaman da içe, öze ve manaya dönük karakterler vurgulanır. Aşırılıklar, karşıtlıklar, soyut ve somut olanlar aynı portrede birleşirler zaman zaman.

Portreler, genelde negatif yönleriyle, eleştirel açıdan tasvir edilir. Portrelerdeki olumlu yanlar pek az öne çıkarılır. Açık ve kapalı bir mizah, derin bir öfke; ciddi bir eleştiri vardır porte tasvirlerinde. Özellikle siyasi şahsiyetlere ilişkin portrelerdeki nitelikler, hatlar, çizgiler, karakterler nettir. Siyasi portrelerde belirli bir iyimserlik gölgesi düşer önce, daha sonra tavırlar ve değer yargıları belirgin şekilde olumsuzlaşır, ötekileşir.

Necip Fazıl, farklı insan portrelerini çizerken, değişik nesne ve objeler yanında tarihsel şahsiyet, düşünce akımları ve fikir gruplarına ilişkin portreler yaparken aslında, bir taraftan da, kendi tasvirini ortaya koymaktadır. Doğrudan kendisinden bahsetmeden başkası üzerinden kendi portresini çizmektedir: Âkil bir insan, muhteşem ve mükemmel, idealist bir portre ve karakter.

Portrelerin bir bölümü geçmişe, tarihe aitken belirli bir kısmı yaşanan zaman dilimi içinde var olan nesnelere ve şahsiyetlerdir. Bir üçüncü gruptaki portreler ise, istenilen, arzu edilen hayata uygun toplum düzeni ve dünya sistemi içinde var olması düşünülen portrelerdir, kavramsal tasvirlerdir.

Bu çalışma içinde, önce, BD kapaklarına konu olan portreler gruplandırılacak, daha sonra bu portrelerden bazıları üzerinde bir kalem denemesi yapılacaktır.

